

„A közepesség nagysága”- a Magyar Állami Operaház Jago-képe 1945 és 1989 között

Az *Ot(h)ello* intrikusa a Shakespeare-mű születése óta egyik legizgalmasabb alakja a drámairodalomnak. Sok operista, prózai színész tartja szakmailag még a címszerepnél is érdekesebbnek, így számos interpretációja létezik.

Az előadás alapja a megfigyelés, hogyan uralta Operaházunk színpadát a főbb értelmezési hagyományok egyike a szocializmus éveiben, s hogy ellenállás mutatkozott e tendenciával szemben befogadói oldalról. Céloom a kialakult helyzet és a háttérben álló lehetséges okok feltárása színház-, irodalom- és ideológiatörténeti szempontok mentén.

Elsőként az alakrajz kerül bemutatásra a Cinzio-novellától a Shakespeare tragédiájával megszülető Jago-talányig, s az azt megöröklő, de romantikus hangoltságával (és a II. felvonás *Credójával*) némiképp áthangoló Verdi-operáig. Kronologikus rendben vázolódnak a drámaszövegek implicit jellegeiből kibomló tragédia- és karakterfelfogások. Majd a magyar vonatkozások következnek a hosszú 19. század előadás-hagyományain kezdve; utána a pszichológiai hitelességet célzó felfogás hazai megszületésének felvillantása, többek közt az „irodalmi kriminálpszichológia” és Mészöly fordítói koncepciója alapján.

A folytatás a tárgyalt korszak *Otello*-bemutatóit és Jago-megformálásait körvonalazza a korabeli kritika tükrében. 1954 és '87 között a *myse-en-scène*-ek mind megegyeztek a valósághű intrikus-alakításokban; s abban, hogy a hivatásos és nem hivatásos közönség ezt hiányként élte meg, a diabolikus Jagot kérve számon az alkotókon.

Végezetül e szembenállás mozgatórugóira keresi a választ az előadás. Bemutatja egyrészt a kultúrpolitikai okokat, melyek szükségszerűvé tették a szocialista realizmus és az irodalmi kommentárokból azt kísérő retorika alkalmazását. Másrészt a repertoároperák népszerűségével járó befogadói konzervativizmust; s a tényezőket, melyek miatt a recepció nem üdvözölte az operarendezés egyébiránt sikeresnek, korszerűnek bizonyult változásait.